

Könyvtár- és tájékoztatásügy

Általános kérdések

08/154

SOLIMINE, Giovanni: Verso una Biblioteconomia 2.0? = Boll.AIB. 47.vol. 2007. 4.no. 433-434.p.

Irány a 2.0-ás könyvtárügy?

Elektronikus könyvtár; Ember-gép kapcsolat; Használó

Mind több szó esik a Web 2.0-ról, és ez óhatatlanul felveti a párhuzamokat egy esetleges 2.0-ás könyvtárüggyel, ahol a könyvtár ugyanazokat a koncepciókat veszi át, működését a *social networking* kollaboratív stílusára és a használók közösségének részvételére alapozva, akik nem csak hasznélvezői, de alakítói is a szolgáltatásoknak. Még egy angol kifejezést használva: egy *user-inclusive* könyvtárról beszélhetünk.

Most jelent meg olasz fordításban *Lankes – Silverstein – Nicholson* munkája, melyet az ALA számára készítettek „Részvételi hálózatok: a könyvtár, mint társalgás” címmel, és annak több megállapítása indíthat el folyamatokat a szakmai közgondolkodásban. A dokumentum kizárólag „részvételi könyvtárról” beszél, azaz olyan könyvtárüggyről, amely következetesen a társalgási modell nyomán jár, mely éppen úgy meghatározza a katalógus felépítését és kezelését, mint a könyvtár valamennyi tevékenységét, kezdve persze a tájékoztatással, amely természetéből adódóan foglalja magában a könyvtáros-olvasó párbeszédet. (Ezt a „beszélgetés” vagy „társalgás” metaforát, mely a *Cluetrain* kiáltványból ered, az olasz elektronikus könyvtári nyilatkozat tette közismertté a szakmában, és a nyilatkozat is olvasóközpontú könyvtárról beszél.) Komolyan kell venni a dokumentum

figyelmeztetését, és értékelni kell, ki kell használni mindazt, amit az olvasó (használó) apportál a könyvtárba, akár azzal, amit mond (vagy nem mond), akár a könyvtár tevékenységében való közreműködéssel. A dokumentum nyitó állítása, miszerint „az ismereteket társalgás révén hozzák létre” viszont egyszerre magától értetődő, és ugyanakkor veszélyes is. Természetes, hogy a könyvtár-használó találkozás és „interakció” elve az „informatív mediáció” (tájékoztató közvetítés), amin a könyvtár alapul. Ugyanakkor, ha az interakciót ilyen kevéssé strukturált stílus felé tereljük, a könyvtár elveszítheti felelősségét: hová tűnnek az értékadás, az értékelés és a hitelesség, megbízhatóság fogalmai?

Eljött-e hát az ideje a „kettőpontnullás könyvtárügy” megalapításának? Van még néhány napi szinten megoldandó feladat a jelenlegi helyzetben, amikor is megváltoztak a dokumentumok és a gyűjtési koncepciók. Az elektronikus könyvtár a katalográfiai közvetítéstől egyre inkább a tájékoztatási (informatív) közvetítés, sőt, a dokumentális közvetítés felé mozdul, lerövidítve a dokumentum és leírása, a dokumentum és használata közötti távolságot. Megváltoztak a használók is: egyre növekszik a jórészt ismeretlen távoli felhasználók száma, akik ugyan részben olyanok, mint saját olvasóink, akik online is használják a könyvtárt, más részük viszont navigálás során „botlott bele” állományunkba, valami speciális igény kielégítése érdekében böngészve a hálózaton elérhető forrásokat. Nem állítható, hogy a mi 1.0-ás könyvtárügyünk kellően fel van vértvezve mind-

ezen körülményekkel szemben. Lehet, hogy létre kellene hoznunk az 1.7, 1.8... verziókat. Talán jó lenne mindazokkal a problémákkal is foglalkozni, amelyek a könyvtárak jelenéhez kötődnek, még mielőtt megjósolnánk feltételezett jövőjüket.

(Mohor Jenő)

Nemzeti könyvtárügy

08/155

WOŁOSZ, Jan: Biblioteki w społeczeństwie polskim = Bibliotekarz. 2008. 1.no. 2-6.p. Bibliogr.

Könyvtárak a lengyel társadalomban

Állami irányítás; Elektronikus könyvtár; Könyvtárpolitika; Megőrzés

Ahhoz, hogy megfelelőképpen értékelni tudjuk a könyvtárak helyzetét a lengyel társadalomban, három kulcsfontosságú tényezőt kell közelebbről szemügyre vennünk: a könyvtárügy jelenlétét a közvéleményben; a politikusok és a könyvtár viszonyát; valamint az így vázolt helyzet hatásait a jelenségek és tények tükrében.

Ami az első tényezőt illeti, megállapíthatjuk, hogy az utóbbi években az olvasók száma nagymértékben csökkent. A nyilvános könyvtárakban a 2000-es évhez képest mintegy félmillióval kevesebb a beiratkozott olvasó. Ennek okai a könyvtárbezárásokon túl a könyvtárak elszegényedésében, a fiatal generációk kíváncsiságában, valamint az internethez való hozzáférés egyre általánosabbá válásában keresendő. Különös, hogy miközben a könyvtárak technikai felszereltsége javul, gyűjteményük megújul, kihasználtságuk, illetve az olvasói létszám csökkenő tendenciát mutat. Mindez tükröződik abban az érdektelenségben, amellyel a közvé-

lemény, valamint az országos média viseltet a könyvtárügy iránt.

Nem külön a politikusok hozzáállása. A könyvtárügyből politikai tőkét kovácsolni nem lehet, ezért a parlamenti kontroll helyett a hivatalnokok kompetenciája és felelősségérzete a döntő a legsúlyosabb könyvtárügyi kérdésekben is. Ennek volt következménye a lengyel belügyminisztériumon belül működő Információs Társadalmi Főosztály felszámolása vagy a középfokú könyvtárosképzés megszüntetése stb. Konkrét, országos fejlesztési tervek és finanszírozás hiányában a könyvtárak különböző operatív programok keretében jutnak anyagi támogatásokhoz, amelyekből különböző projekteket valósítanak meg, de az alapfunkció finanszírozása továbbra is problematikus marad. Jellemző a nemzeti könyvtár ügye. A könyvtárügyhöz mit sem értő minisztériumi alkalmazottak az utóbbi időben a nemzet könyvtárát olykor mint a többi könyvtár felettes szervét, máskor pedig mint a minisztériumnak alárendelt, annak engedelmeskedni tartozó intézményt kezelték, amiből számos probléma származott.

Az információs társadalom létrehozása, ami a könyvtárakat illeti, nehezen megvalósítható feladat mindaddig, amíg nincs egy országos terv, hiányzik a folyamat országos szintű koordinálása, és a könyvtárak között nagy egyenlőtlenségek tapasztalhatók. Azokon a helyeken, ahol a könyvtárosok és a fenntartó szervek, önkormányzatok között sikerült valamiféle együttműködést megvalósítani, a „korszerű könyvtárosság oázisai” jöttek létre. Így például Wrocławban vagy Olsztynben.

A számítógépesítés terén a lengyel könyvtárak messze elmaradnak attól a szinttől, ami elvárható volna. 2006-os adatok szerint a nyilvános könyvtáraknak mindössze 36 százaléka volt automatizált, s ugyanennyi rendelkezett internetes hozzáféréssel. Sokkal jobb helyzetben vannak a tudományos könyvtárak, amelyek mellett, hogy az automatizálás finanszírozásában külföl-

di forrásokra is számíthatnak (pl. Mellon Alapítvány), különféle együttműködések, konzorciumokat hoztak létre.

Miközben a nemzeti könyvállomány megóvása törvényben deklarált cél, e területen is csak részeredményekről lehet beszámolni. Kritika érte a könyvtári vezetőket, amiért is nem különítettek el forrásokat az adott célra, ugyanakkor az is kiderült, hogy a jogi előírások is módosításra szorulnak. A szakemberek véleményét is figyelembe vevő törvénymódosítási tervezet azonban visszhang nélkül maradt. Egyedül a papír-savtalanításra született kormányprogram, amelynek keretében gyümölcsöző diskurzusra került sor a könyvtári állományvédelem tárgyában, valamint feltérképezték az állományok állapotát.

Az állományvédelem, valamint a gyűjtemény széles körű hozzáférhetőségének biztosítása miatt különösen fontos a gyűjtemények digitalizálása. Ezt felismerve a könyvtárak élénk tevékenységet fejtenek ki e területen. 2002-ben jött létre a Nagy-Lengyelországi (Wielkopolska) Digitális Könyvtár, de mostanra már három másik régió is megteremtette a maga digitális könyvtárát. 2006-ban a nemzeti könyvtár létrehozta a POLONA Digitális Könyvtárat. Fontos lenne e téren a munka összehangolása és a megfelelő szabványok kidolgozása.

Miközben fejet kell hajtunk a jelen körülmények között is minden erőfeszítésüket latba vetve küzdő, dolgozó könyvtárosok előtt, el kell ismernünk, hogy európai viszonylatban a lengyel könyvtárak nem állnak a legjobban. S jóllehet vannak biztató jelek, pl. ha a fiatal könyvtárosok információs technológiai ismereteire és még töretlen lelkesedésére gondolunk, a lengyel könyvtárügy mindaddig nehezen mozdul előre, amíg a felelős kormányzati szervek nem gondoskodnak hozzáértő adminisztratív háttérről.

(*Dancs Szabolcs*)

08/156

REISSER, Michael: „Bibliothek 2007” und die Folgen. Überlegungen zu einer bibliothekspolitischen Neupositionierung in der Ehrenamtsdiskussion = BuB. 60.Jg. 2008. 2.no. 126-130.p.

Res. angol és francia nyelven

A német könyvtárügy stratégiai terve, a „Bibliothek 2007” és következményei. A könyvtárban dolgozó önkéntesek szerepének újragondolása

Jogszabály -könyvtárügyi; Könyvtáros -társadalmi munkás; Könyvtárpolitika

A német könyvtárügyben heves vita dúl az önkéntes munkát vállalók programszerű alkalmazásáról. A helyeslők táborában a pragmatikusok az így megtakarítható anyagiakkal érvelnek. Mások az önkéntes társadalmi munkában a demokratizmus erősödését látják. A szkeptikusok kételkednek ezekben az érvekben, a bevezetést határozottan ellenzők pedig a szakmai érdekek sérülésének, a könyvtárak presztízvesztésének tartják a kvalifikált munkaerők képzetlennel való felváltását.

Az önkéntes munka bevezetése s ezzel párhuzamosan a fizetett munkahelyek csökkentése az állami politika általános törekvése, de figyelemre méltó, hogy nem minden foglalkozási ágat érint azonosan. Mikor például a nemzetközi PISA-vizsgálat a német oktatási rendszer eredményességét több ponton megkérdőjelezte, az állami politika a kisgyerekekkel foglalkozó nevelők számának és kvalifikációs követelményének emelésével válaszolt. Az is elképzelhetetlen, hogy a kórházi műtőasztal köré társadalmi munkás segítőkét állítsanak.

A könyvtárosok egy része úgy véli, hogy a társadalmi munkások a könyvtári munka peremén fognak kiegészítőként elhelyezkedni, beállításuk nem érinti érdemben a kialakult munkaköröket. Ez illúzió. Az önkéntes munkakörök bevezetésénél a politikusokat nem a társadalmi de-

mokratizmus szélesítése motiválja elsősorban, hanem a munkaerőre fordított kiadások csökkentése.

A könyvtárosok érvei a vitában meglehetősen szubjektívek, mivel nem állnak rendelkezésre szakszerűen kidolgozott szttenderdek a könyvtári munkaerők tényleges tevékenységéről. Ezek kidolgozása lenne szükséges ahhoz, hogy a kvalifikációt igénylő és az anélkül is végezhető tevékenységek köréről objektív, tapasztalati tények alapján beszélhessünk. E szttenderdek kidolgozásánál természetesen a változást hozó tendenciákat is figyelembe kell venni, mindegyelőtt a technikai fejlődés várható következményeit. Az adatok alapján a Német Könyvtárak Egyesületének állást kell foglalnia: van-e egyáltalán értelme az önkéntesek munkába állításának, s ha igen, mely területeken?

A könyvtárosi állásfoglalás azonban önmagában kevés, tényleges hatása csak akkor van, ha könyvtári törvényben testesül meg. E téren 2007-ben fontos előrelépés történt: a „Kultúra Németországban” elnevezésű határozat állásfoglalása alapján a könyvtári egyesületek új stratégiát fogalmaztak meg a „Könyvtár 2007” című dokumentumban. Javaslatuk szerint a tartományoknak könyvtári törvényekben kell rögzíteniük a közkönyvtárak feladatait és finanszírozását, átfogó fejlesztési tervet kell készíteniük, amely tartalmazza a művelődéspolitikai célokat és a minőségi követelményeket. A könyvtári törvényeknek kell a professzionális könyvtári tevékenységek körét meghatározniuk, ezeknek kell tartalmazniuk a ma még hiányos feladatlírásokat és funkció-meghatározásokat. Mivel a könyvtárak csak jogi úton tudják érvényesíteni az önkéntes segítők beállításával kapcsolatos állásfoglalásukat, ezért a legfontosabb könyvtárpolitikai feladat a könyvtári törvények létrejöttének előmozdítása.

(Katsányi Sándor)

08/157

KARHULA, Päivikki: Monimuuttujainen muutos = Signum. 2007. 2.no. 3-4.p.

Milyen változásokkal szembesülnek a finn könyvtárak napjainkban?

Együttműködés -belföldi; Információs szervezés; Integrált gépi rendszer; Munkaszervezés

A finn Nemzeti Könyvtár és a könyvtári informatikai hálózatok által 2007-ben szervezett informatikai szeminárium fő témája maga a változás, a napjainkban zajló, könyvtárakat is érintő általános megújulás témaköre volt.

Maga a változás mindig is folyamatosan ható tényezője volt környezetünknek, amely azonban nem mindig azonnal nyilvánvaló. Ezt jól bizonyítja a könyvtárak fejlődése is a történelem folyamán.

Legutóbb a finn LINNEA 2 projektben részt vevő könyvtárakat is érintette azon új változás, hogy az elsősorban a finn főiskolai könyvtárak által használt Voyager könyvtári információs rendszer új tulajdonosa már az EX LIBRIS globális könyvtár-technológiai rendszer lett. A bemutatkozó eseményen felszólaló Marc Daubach a könyvtári technológiák változásairól szólva azt a megjegyzést tette, hogy ezt a kort legjobban talán a „multiparadigm change” műszóval lehetne jellemezni.

Az elnevezést nagyon találónak tartja a szerző, mivel egyidejűleg van változóban a hagyományos könyvtárban szokásos munkastílus, valamint a könyvtárat körülvevő társadalmi közeg is. Jól láthatóak a változások a könyvtárak szervezeti felépítésében, a könyvtárak informatikai rendszereiben, azok tartalmában és az ezeket használók körében is. Változik a könyvtári munkakörnyezet és a könyvtárak közötti munkamegosztás is. Az eredmény a szolgáltatások centralizálása, így pl. a szétaprózódott szolgáltatások ésszerű összevonása, bizonyos munka-

területek elkülönülése, megint más munkaterületek kiszervezése stb.

A jóslatok szerint az újjászervezéseknek, illetve átszervezéseknek még nincs vége. Többek között a regionális együttműködések, a települési szervezetek megújulása, a főiskolák fejlesztési súlypontjai igénylik a munkamegosztás kiszélesítését, valamint a szolgáltatások logisztikai szempontból történő újragondolását.

A másik időszerű téma a könyvtárak életében is a tudásszervezés problémaköre. Az erről folyó vitákban nagyon fontos szempont a résztvevőktől elvárt neutrális megközelítés a témát illetően. A változások itt is sok irányban hatnak, és nem minden szándék váltja be a hozzá fűzött reményt. Az itt tapasztalható változás abban foglalható össze, hogy az adatbevitel módja és a felhasználók igényei nagymértékben közeltek, vagyis az automatizált könyvtári munkafolyamatok felgyorsultak.

A cikk példaként említi, hogy a Sibélius Akadémia könyvtára tudás- és információszervezés címmel szervezett szemináriumán a résztvevők értékes tapasztalatokra tettek szert a témában. A cél itt is az volt, hogy a résztvevők érezzenek rá bizonyos szituációkra, ahol szükség van tanulási folyamatra és a legújabb eljárások kipróbálására, a tanulás, az ismeretszerzés hatékonyságának növelésére.

(Kránit Lászlóné)

Lásd még 160, 211, 216

Együttműködés

08/158

KOREN, Marian: Associations professionnelles et coopération européenne = Bull. Bibl. Fr. 53. tom. 2008. 1. no. 25-30. p.

Res. angol, német és spanyol nyelven

Szakmai egyesületek együttműködése Európában

Egyesület -könyvtári -nemzetközi; Együttműködés -nemzetközi

A cikk bemutatja, milyen helyet foglalnak el a nagy könyvtári szervezetek a nemzetközi és európai szinten. Javaslatot fogalmaz meg a nemzetközi együttműködés fejlesztésére, hangsúlyozva a könyvtárak szerepének tudatosítását a társadalomban. Hollandia példáján keresztül bizonyítja, milyen nemzetközi tartalmú programokat dolgozhatnak ki a szakmai szervezetek, amelyek segítségével elérhető a minőség elveinek gyakorlati megvalósítása a könyvtárak hétköznapijaiban. Hangsúlyozza a nemzetközi szakmai tapasztalatcserék fontosságát.

(Autoref.)

08/159

SCHWARTZ, Werner: EROMM and the Registry of Digital Masters = LIBER Q. 18. vol. 2008. 1. no.

Az EROMM és a Digitális Alappéldány-Nyilvántartás

Bibliográfiai számbavétel; Dokumentumazonosítás; Együttműködés -nemzetközi; Elektronikus dokumentum; Mikroforma

A szerző egy 1583-ban készült könyvet kerest az interneten: 8 gyűjteményben összesen 10 nyomtatott példányt és 1 mikrofilm másolatot talált. Egy digitalizált könyv túlélhet-e 425 évet? Aligha, viszont megnyújtható az élettartama, ha néhány dolgot figyelembe veszünk. Először is olyan formátumot kell választani, amely a későbbi frissítési kísérletek során sem veszít a tartalomból és a minőségből. Szükség van egy megbízható digitális tárhelyre, amely nagy mennyiségű adatot képes kezelni. Végül szükség van olyan finanszírozásra, amely nem csak az előállítást, de a hosszú távú fenntarthatóságot is biztosítja.

Manapság viszonylag könnyű meggyőzni a fenntartót az olyan digitalizálási projektekről, amelyek rövidtávon látványos eredményeket hoznak. Ezzel értelemszerűen a könyvtárak és a kulturális örökséget őrző más intézmények nem lehetnek elégedettek. Biztosítani kell a digitalizált dokumentumok láthatóságát helyi szinten, azt követően biztosítani kell azok kapcsolódását a helyi, nemzeti, majd pedig nemzetközi információs rendszerekhez.

Azokat a publikációkat, amelyeket a közönség nem ismer, nem fogja használni, amit pedig nem használnak, az képes elveszni. Ez a digitális dokumentumokra is igaz. A dokumentumok láthatóságának biztosításához a legkézenfekvőbb eszköz az elektronikus katalógus. A használó igyekszik onnan elindulni, ahol a legtöbb dokumentum, forrás van, ezért szükséges a katalógus-információk európai és nemzetközi cseréje.

A modern technológia ellenére, az európai digitális könyvtárak tartalma csak részben érhető el katalógusokon keresztül. Az EROMM-ban (European Register of Microform and Digital Masters – Mikroformátumú és Digitális Alappéldányok Európai Nyilvántartása) végzett kereséssel ez könnyen belátható. Az adatbázis 15966 rekordot tartalmaz digitalizált könyvekről és periodikumokról. Ez kevesebb, mint a becsült mennyiség fele. A DLF (Digital Library Federation – Digitális Könyvtári Szövetség) által felkért szakértők javaslatára született meg az RDM (Registry of Digital Masters – Digitális Alappéldány-Nyilvántartás) 2006-ban. Az OCLC és az EROMM megállapodást kötött az amerikai és az európai katalógusrekordok cseréjéről. Néhány technikai probléma még megoldásra vár ugyan, de az RDM rekordjai már láthatók az EROMM adatbázisban és viszont. A tervek szerint a jövőben a frissítések egyszerre jelennek meg a két adatbázisban.

Az EROMM jelenleg 12 európai országból 14 partnertől gyűjt adatokat, de Észak- és Latin-

Amerikából is kap rekordokat. Az adatgyűjtés sajnos nem terjed ki Európa minden országára. A részt vevő országok azonban igyekeznek a saját országuk valamennyi digitalizálási projektjéről szolgáltatni információt. Olyan szervezetek is segítik a hálózat bővítését mint a LIBER (The Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche – Európai Tudományos Könyvtárak Egyesülete) vagy a CERL (Consortium of European Research Libraries – Európai Tudományos Könyvtárak Konzorciuma).

Az EROMM-mal való kapcsolatfelvétel nyomán elérhető, hogy az adott ország könyvtári rendszerében lévő rekordok láthatóak legyenek az RDM és az OCLC felületén, azaz a széles nemzetközi nyilvánosság előtt is. A keresések során mindkét rendszer az adott helyi, vagy nemzeti digitális könyvtárhoz vezeti a használt. Hosszú távon ez a használat emelkedéséhez, majd pedig a digitális megőrzés fontosságának tudatosításához vezet.

(Tóth Máté)

Lásd még 157, 166, 175, 193, 208, 217

Jogi szabályozás

08/160

STĘPNIAK, Jolanta: Zmiany w „Ustawie o bibliotekach” – zaproszenie do dyskusji = Poradnik Bibl. 2008. 2.no. 8-10.p. Bibliogr. látjegyzetekben.

Javaslat a lengyel könyvtári törvény módosításra

Jogszabály -könyvtárügyi

Az 1997. június 27-i keltezésű lengyel könyvtári törvény több eleme is újragondolásra szorult. A Lengyel Könyvtárosok Egyesületének vezetősége ezért a törvény módosítását kezdeményezi. A vitaindítónak szánt cikk a fontosabb problémaköröket gyűjti csokorba.

A törvény legnagyobb hiányosságaira már 1997-ben felhívta a figyelmet Boleslaw Howorka. Ezek: a törvény csak a nyilvános könyvtárak működésére vonatkozik; felszámolta a könyvtári hálózatot a nem nyilvános könyvtárak önkéntes alapon történő csatlakozásának bevezetésével; olyan elemeket tartalmaz, amelyek a többi törvényi előírással nincsenek összhangban.

A szerző a következő felvetéseket teszi az új törvényt illetően:

1. a törvénynek rendelkeznie kell a különböző típusú könyvtárak feladatairól, külön kitérve a központi finanszírozású könyvtárakra;
2. a törvénynek köteleznie kell a központi költségvetési könyvtárakat a könyvtári hálózatban való részvételre;
3. a törvénynek meg kell határoznia az állam politikáját a központi költségvetésből finanszírozandó országos szintű könyvtári feladatokat illetően (pl. központi katalógus építése, a nemzeti könyvtári állomány védelme, országos bibliográfiai adatbázis építése stb.);
4. meghatározandó a könyvtári dokumentum új, a lehető legszélesebb értelemben vett fogalma, amely a kizárólag az interneten elérhető dokumentumokra is kiterjed;
5. a törvénynek ki kell térnie az Országos Könyvtári Tanács feladataira, összetételére és működtetésére;
6. meghatározandó, hogy a könyvtár fenntartója milyen jogosítványokkal rendelkezik a könyvtár által kiszabható díjtételek (pl. audiovizuális dokumentumok kikölcsönzése, internethasználat stb.) megállapítására; a könyvtári átalakításokra (összevonás, megszüntetés stb.); központi könyvtárak létrehozására;
7. újragondolandó a nyilvános könyvtárak más típusú könyvtárakkal való összevonásának tilalma; okosabb volna esetleg az összevonás feltételeit meghatározni;
8. meghatározásra szorul a Nemzeti Könyvtár

szerepe az országos könyvtári hálózatban, valamint az országos jellegű könyvtári projektek kezdeményezésében, koordinálásában;

9. valóban szükség van-e két nemzeti könyvtárra?
10. hogyan lehet rászorítani a helyi önkormányzatokat törvényi kötelezettségeik betartására: a községi és járási könyvtárak létrehozására és fenntartására?

(Dancs Szabolcs)

Lásd még 156, 201

Könyvtárosi hivatás

08/161

WILLIAMSON, J.M. – PEMBERTON, A.E. [et al.]:

Personality traits of individuals in different specialties of librarianship = J.Doc. 64.vol. 2008. 2.no. 273-286.p. Bibliogr.

Könyvtárosok személyiségvonásai különböző szakmai területeken

Felmérés; Könyvtárosi hivatás; Személyzet

Egy felmérés során azt vizsgálták, hogy az egyes könyvtárosi munkakörökben dolgozók a Personal Style Inventory-ban foglalt szempontok szerint mérve eltérő személyiségjegyekkel rendelkeznek-e. A vizsgálat felsőoktatási könyvtárosok, tájékoztatók, feldolgozók, távoktatással foglalkozók, közkönyvtárosok, iskolai könyvtárosok, különgyűjteményi munkatársak és rendszergazdák körében zajlott. A Personal Style Inventory (Személyiség típusok leltára) 101 kérdés segítségével 16 tényezőt mér. A konkrét felmérés a következő 13 tulajdonság elemzésére terjedt ki: alkalmazkodóképesség, magabiztosság, autonómia, lelkiismeret

retesség, ügyfélközpontúság, érzelmi stabilitás, extrovertáltság, nyitottság, optimizmus, csapatmunkában való részvétel, eltökéltség, jövőbe tekintő munkastílus, motiváltság.

Különös figyelmet fordítottak arra, hogy a használókkal közvetlen kapcsolatban lévő könyvtárosok személyiségjegyei különböznek-e a technikai orientációjú munkakörökben dolgozókéétól. A vizsgálat során kétlépcsős klaszterelemzést végeztek el. A felmérés 2075, nem véletlenszerűen kiválasztott könyvtáros bevonásával zajlott, különböző levelezőlistákat felhasználva, nemzetközi mintán. A demográfiai összetételre vonatkozó adatokat is begyűjtötték: munkakör, a jelenlegi beosztásban és az információs szakmában töltött idő (években).

A vizsgálati eredmények szerint a különböző „típusú” könyvtárosok eltérő személyiségjegyekkel rendelkeznek. Beigazolódott, hogy a használókkal közvetlen kapcsolatban lévő könyvtárosok személyiségjegyei valóban különböznek a technikai orientációjú munkakörökben dolgozókéétól. Ugyanakkor a minta jellege miatt az eredmények nem általánosíthatók, és nem térnek ki a nemek közötti eltérésekre, valamint ez alkalommal csak angol nyelven kommunikálók körében vizsgáloztak.

Az eredmények megerősítik J. L. Holland feltevését a kongruenciáról, miszerint a hasonló személyiségjegyekkel rendelkezők számára egy-egy szakmán belül ugyanazok a szűkebb szakmai területek vonzóak, illetve a szakmai területek ugyanolyan személyiségjegyekkel rendelkező egyéneket vonzanak. E. I. Meir és S. Melamed ehhez hozzáteszi, hogy kongruencia esetén sokkal valószínűbb a szakmai elégedettség is. Mindez erőteljesen megmutatkozott a felsőoktatási referenzs könyvtárosok, levéltárosok, katalógizálók, szakkönyvtárosok és rendszergazdák esetében, akik mindannyian külön-külön klasztert képeztek; és kevésbé a közkönyvtárosok, távoktatással foglalkozók és iskolai könyvtárosok esetében, akik viszont

ugyanabba a klaszterbe kerültek.

A kutatás során ismét beigazolódott N. J. Borges és D. D. Gibson tapasztalatai, miszerint a használókkal közvetlen kapcsolatban lévők és a technikai orientációjú szakemberek a könyvtáros szakmában is igen eltérő személyiségjegyekkel rendelkeznek. Az előbbi esetben a referenzs könyvtárosoknál, szak-, köz-, iskolai és távoktatással foglalkozó könyvtárosoknál az extrovertáltság, a rugalmasság és a csapatmunkára való képesség (az interperszonális interakció jegyei), az utóbbiban a katalógizálók esetében az operatív munkastílus és az ügyfélközpontúság alacsony foka, az archiválók és a rendszergazdák esetében az eltökéltség és a következetesség (a logikus, személytelen elemzés és döntés) volt jellemző.

A kutatási eredmények hasonlóak J. L. Hollandéhoz, és azokból merítenek. A személyiségjegyek és a választott szakmai terület kongruenciáját a személyiségjegyek és a betöltött munkakör közötti funkcionális hasonlóságból eredeztetik.

A kutatók úgy vélik, hogy új mintákon kell vizsgálni az eredményeket, és azt remélik, hogy a további eredmények a pályaorientációban, az állásváltoztatásnál stb. is használhatóak lesznek majd.

(Hegyközi Ilona)

08/162

PROMÍS, Patricia: Are employers asking for the right competencies? A case for emotional intelligence = Libr. Adm. Manage. 22.vol. 2008. 1.no. 24-30.p. Bibliogr.

Helyes kompetenciákat kérnek-e a munkáltatók? Az érzelmi intelligencia szerepe

Könyvtárosi hivatás; Munkabér, alkalmazás; Vezetés

A szerzők 260, a College & Research Libraries News című lapban közzétett álláshirdetést gyűj-

töttek össze és elemezték a 2005. november 16. és 2006. február 15. közötti időszakból. A kutatás célja annak meghatározása volt,

- hogy milyen mértékben kívánja meg a munkaerőpiac az érzelmi intelligenciához köthető készségeket és az ún. kulcsképeségeket (soft skills);
- hogy a különböző szintű pozíciókhoz milyen kulcsképeségeket várnak el;
- hogy milyen kulcsképeségek és érzelmi intelligencia készségek szükségesek a jelenlegi álláshirdetések alapján;
- hogy vajon ezeket kérik-e az álláshirdetésekből is.

Salovey és Mayer 1990-ben dolgozta ki az érzelmi intelligencia fogalmát, definíciójuk szerint „az érzelmi intelligencia a szociális intelligenciának az egyik alfaja. A saját és mások érzései, érzelmei megfigyelésének képessége, az azok között való különbségtétel és ezen információk felhasználása a gondolatok és cselekedetek irányítására.” Daniel Goleman szerint 25 féle érzelmi intelligenciához köthető készség van, amelyek két nagy csoportba sorolhatók: személyes és szociális kompetenciák. Az előbbi alosztályai az öntudatosság, önszabályozás és a motiváció; az utóbbié az empátia és a szociális készségek. Ezeknek összesen 25 alfaját határozták meg (pl. megbízhatóság, vezetői készség, elkötelezettség, optimizmus, önbizalom, konfliktuskezelés, csapatmunka stb.)

Az álláshirdetéseket öt csoportba sorolták aszerint, hogy abban igazgatót, igazgatóhelyettest, osztályvezetőt, tapasztalt könyvtárost vagy pályakezdőt keresnek, és pozícióként is elemezték, hogy az álláshirdetések mit kérnek.

Az adatok feldolgozása során megállapították, hogy kevés hirdetés utal konkrét, érzelmi intelligenciával kapcsolatos készségre. A leggyakrabban a vezetői készséget említették, ami értelemszerűen különösen magas volt a vezetői pozíciók esetében. Ezt követi az együttműködési és a kommunikációs készség.

Egyre inkább tudatosul az érzelmi intelligencia fontossága. Ezek a készségek, amelyek korábban a felsővezetésben voltak jellemzők, már minden szinten megjelennek követelményként. Ennek egyik oka lehet, hogy az egyetemi könyvtárak körében egyre gyakoribb a csapatmunka, ami minden szereplőtől azonos készségeket kíván. Az érzelmi intelligenciával kapcsolatos készségekre egyre nagyobb figyelmet fordítanak a könyvtárosképző intézmények is. Probléma, hogy a kulcsképeségek nem mérhetőek (például mielőtt valakit alkalmaznak), így az intézmények csak a személyzet számára szervezett továbbképző programokban bízhatnak.

A kutatás arra is rávilágított, hogy az intézmények erősen igénylik a kulcsképeségek meglétét, ugyanakkor az álláshirdetéseket nem úgy írják, hogy azok az ezekkel rendelkező személyiségeket vonzzák. Ez negatív hatással van a pályázók összetételére és számára.

(Tóth Máté)

08/163

HAAVISTO, Tuula: New competencies in libraries = Scand.Public Libr.Q. 41.vol. 2008. 1.no. 18-19.p.

Új kompetenciák a könyvtárakban

Igény; Képesítés; Könyvtárosi hivatás

Az alapvető szakmai készségeink a dokumentált tudás és kulturális tartalom ismerete és szervezése, illetve annak közvetítése a használók felé. A jövőben is ez lesz a legfontosabb szakértelem, azonban új formában, más képességekkel kiegészítve.

Az internet új utakat nyit ezen készségek továbbvitelére, elsősorban azért, mert a személyes, fizikai térben folytatott kommunikációt felváltja a virtuális térben zajló.

A világhálón található információtömeg is más-

hogyan viselkedik. A tartalmak állandóan változnak, új címekre kerülnek, eltűnnek. Kihívást jelent a nehezen szervezhető „virtuális masszán” fogást találni, a tartalmat szervezni.

A használók is megváltoztak. Annyira tájékozottak már a saját témájukban, hogy a könyvtárosoknak meg kell barátkozniuk azzal, hogy sokszor jobban tudják a választ bizonyos kérdésekre, mint a könyvtáros. Évszázados monopolhelyzetet kell tehát a könyvtárosoknak feladniuk. A használókat ugyanakkor egyre nehezebb rávenni, hogy kérdezzenek. Közéjük kell menni, ezzel bátorítani őket a kommunikációra.

Multidimenziós weben tevékenykedünk. Ez nagyon sok, különböző irányból jövő igényt generál, amelyekhez alkalmazkodni kell. Együttműködőnek és kommunikatívnak kell lennünk, idegen nyelveken kell beszélnünk. Ezzel párhuzamosan szükséges a szakmai identitás, és a saját munkánkra vonatkozó stratégia kidolgozása. Világossá kell tenni képességeinket más szakmákhoz képest is.

Meg kell tanulnunk izgalmasabbá tenni, tudatosan „szerkeszteni” a gyűjteményt, meg kell szabadulni azoktól a könyvektől, amelyeket egyszer sem kölcsönöztek. Szigorúbban kell bánni a gyűjteménnyel, hogy friss és élő maradjon.

Skandináviában komoly kihívást jelent a multikulturális környezet. Az emigránsok számára nyújtott szolgáltatásokkal a „tolerancia”, „sokszínűség” vagy „szolidaritás” szavakat kell a napi munka során aktív gyakorlattá változtatni. Más szakmák is vannak, amelyek információ- és tartalomközvetítéssel foglalkoznak. Ilyen a tanár, az informatikus, vagy az újságíró. Velük egyre szélesebb körű együttműködést kell kialakítani, tanulni egymástól.

Olyan szakemberekre mindig szükség lesz, akik képesek információt találni és szervezni. A minőségi tartalom felismerése szintén egyre megbecsültebb szaktudás lesz. Bár a Google és

a keresőmotorok miatt csorbult az információkeresési monopóliumunk, soha nem jön el az az idő, amikor egy robot valóban a kérdésünkre válaszoló, helyesen megválogatott forrásokat fog kilistázni. Pontosabban ennek akkor jön el majd az ideje, amikor olyan robotokat gyártunk, amelyek képesek lesznek verbális akrobatikán alapuló humoron jókorát kacagni.

(Tóth Máté)

08/164

BERGSTEDT, Eva: A need for mixed skills = Scand. Public Libr.Q. 41.vol. 2008. 1.no. 11-13.p.

Sokféle szaktudásra van szükség

Képesítés; Könyvtárosi hivatás; Könyvtárosképzés -felsőfokú

Eljött-e az idő, hogy a könyvtárak ne csak könyvtárosokat alkalmazzanak? – tették fel a kérdést Svédországban vezető beosztásban dolgozó könyvtárosoknak. A cikk a könyvtárosokkal készített interjúkból emeli ki a legjellemzőbb válaszokat.

Nagyon sokan hangoztatják, hogy a készségek körének szélesítése kell ahhoz, hogy valóban vonzó közösségi intézmények maradjanak a könyvtárak. Erre jó példa a stockholmi és a malmői könyvtárigazgató, akik maguk is különböző szakmákban szereztek jártasságot, mire a jelenlegi pozíciójukba kerültek. Nem csoda, hogy igyekeznek nagyon sokféle terület szakértőit alkalmazni: marketingeseket, újságírókat, információs szakembereket. Elmondásuk szerint azonban pedagógusokra, IT szakemberekre, sőt producerekre és díszlettervezőkre is szükség lenne a könyvtárakban.

A többféle szakmában szerzett jártasság nagy előnyt jelent, ahogy az is, hogy ha valakinek van tapasztalata a versenyszférából. Ezek az

emberek frissebb szemléletet hozhatnak, új perspektívákat nyithatnak a könyvtárak működésében. Több szakmával kellene szorosabb kapcsolatot ápolni: írókkal, újságírókkal, tudósokkal, pedagógusokkal és informatikusokkal. Svédországban a három könyvtárosképző intézményben (Lund, Borås, Växjö) is igyekeznek lépést tartani a trendekkel. Tudatosítják a hallgatókkal, hogy ők könyvtárosok, de nem csak erre van szüksége egy könyvtárnak. Állandóan figyelik, hogy az oktatott tárgyak relevánsak-e a való életben. Olyan tárgyakat oktatnak, hogy a hallgatók belekóstolhassanak más szakmákba is (pl. marketing, pedagógia).

(Tóth Máté)

08/165

WALTER, Scott: Librarians as teachers. A qualitative inquiry into professional identity = Coll.Res.Lib. 69.vol. 2008. 1.no. 51-71.p. Bibliogr.

A könyvtáros mint tanár: felmérés a szakmai identitásról

Egyetemi könyvtár; Felmérés; Használók képzése felsőoktatásban; Könyvtárkép; Könyvtárosi hivatás

A felsőoktatási könyvtárakban dolgozó könyvtárosok jó egy évszázada végzik a hallgatók oktatását. Az elmúlt 30 évben egyre inkább előtérbe került ez a szerepük, ami azoknak a változásoknak az eredménye, amelyek a tantervekben, a hallgatók összetételében, az információtechnológia (különösen a World Wide Web) jelentőségében bekövetkeztek. 1994 és 2004 között a Washingtoni Állami Egyetemen nőtt a felhasználó-képzési kurzusok száma 114,4%-kal, az ezeken oktatott hallgatók száma 126,8%-kal nőtt. A Marylandi Egyetemen ez 64,9%, és 66%, a Kansasi Egyetemen 13,1% és 83,4% volt.

A szerző kvalitatív vizsgálatot végzett, amely-

nek során arra a kérdésre keresett választ, hogy az oktatás fontosságának felismerése mellett a könyvtárosok mennyire tekintik magukat oktatóknak, és mennyire része tágabb szakmai önazonosságuknak a tanári identitás. Ennek hiánya ugyanis azt eredményezi, hogy a változó intézményi környezetben a felsőoktatási könyvtárosok nem tudják elég hatékonyan betölteni oktatói szerepüket.

Az, hogy valakiben megvan-e ez az identitás, tehát hogy mennyire tekinti magát tanárnak (oktatónak) az oktatás szinte minden területén meghatározó, ezért is kap fejlesztése kiemelt figyelmet a tanárképzésben és –továbbképzésben. Az oktatók is megélik az oktató- és kutatómunka közötti feszültséget. Ez még fokozottabban érvényes az oktatás, a kutatás és a szolgáltatás hármass feladatát teljesítő könyvtárosok esetében.

A könyvtárosi szakmai identitás és a közvéleményben a könyvtárosokról élő kép igen fontos, sőt számos más szakmánál fontosabb. Több negatív sztereotípiát társul ehhez. Az Egyesült Államokban például az a kép alakult ki, hogy a könyvtárosokat a befelé forduló személyiség, a szabályok betartása területén megmutató társadalmi konzervativizmus, a fegyelmezett és az engedelmesség jellemzi. Ráadásul sokakban él az az elképzelés, hogy a könyvtárosi pályára valamilyen más, eredetileg elképzelt pálya helyett kerülnek a szakemberek, ami különösen élesen jelentkezik a felsőoktatási könyvtárakban, ahol a könyvtárosokat domináns egyetemi munkájukat végző oktatók veszik körül. A hallgatók keveset tudnak a felsőoktatási könyvtárosok szakmai kötelezettségeiről, és nem tekintik őket az oktatási folyamat integráns részének.

A könyvtárosképzésben egyre gyakrabban találkozunk az oktatással foglalkozó tantárgyakkal, bár ezek többsége rendszertelenül meghirdetett speciálkollégium, vagy csak a hallgatók egy része, például az iskolai könyv-

08/166

CHEVILLOTTE, Sylvie: Formations en sciences de l'information et des bibliothèques. La coopération européenne: auberge espagnole ou château en Espagne? = Bull.Bibl.Fr. 53.tom. 2008. 1.no. 34-37.p.

Res. angol, német és spanyol nyelven

Európai összefogás a könyvtáros-informatikus képzés területén: spanyol fogadó vagy spanyol várkastély?

Együttműködés -nemzetközi; Könyvtárosképzés -felsőfokú

A könyvtári, könyvtár-informatikai képzés Európa-szerte ugyanolyan sokszínű, mint maga Európa. Összességében mintegy kétszázféle képzést kínálnak az európai hallgatóknak, amelyek rendkívül különbözőek, ugyanakkor önmagukban egységesnek tekinthetők. Minden ország hangsúlyt fektet a kultúrák különbségeire, az egyedi, helyi sajátosságokra, amelyeknek valamilyen köze van a történelemhez, az adott ország politikai és szakmai felépítéséhez. Napjainkban a képzések többsége egyetemi karok keretein belül működik, de ezek néha a szakmától igen távol esőnek tűnő tanszékeken folynak, pl. a skóciai Aberdeen-ben a kereskedelmi iskola ad e képzésnek helyet. Finnországban Abo városában a politikatudományok tanszékén, az itáliai Pármában pedig a kultúra-látvány-színház tanszéken folyik a könyvtárosképzés.

Nemcsak a képzés helyében, hanem szerkezetében is vannak különbségek. Az északi államok követik a bolognai folyamatot, az alapozó képzésre (BA) épül az MA, majd a doktori képzés. Franciaországban egy diszciplináris képzés teremti meg az alapokat, erre épül egy speciálisan a könyvtártudományra kihegyezett

tári szakirányt választók számára kötelező. A könyvtárosképzés a tanári szerepre készít fel a legkevésbé. A továbbképzések pedig csak az alapvető oktatási készségek elsajátítását kínálják. Ilyen módon nincsen meg a könyvtárosokban a tanári identitás, miközben különösebb teketória nélkül bedobják őket az oktatásba.

Félig strukturált, 45-90 perces interjúkat folytattak 6 könyvtárossal (5 nő, 1 férfi), akik egy erősen kutatási irányultságú egyetem könyvtárában dolgoznak. Egyikük korábban tanárként dolgozott. Az interjúalanyok legfőbb elfoglaltsága úgy az időbeosztás, mint a hozzáállás tekintetében az oktatás volt. Mindnyájuk számára fontos volt azoknak a kollégáknak a segítése, akik a tájékoztató munkában helyettesítik őket, megadva nekik azt a szabadságot, hogy az oktatással foglalkozhassanak. Hasonlóan lényegesnek látták a vezetők támogatását, főként abban, hogy megfelelő számú emberi erőforrást rendelnek ehhez a tevékenységhez.

Bár mindnyájan elkötelezettek az oktatás iránt, sokukban feszültséget okozott az, hogy többféle követelménynek kell megfelelniük, például azzal, hogy az oktatás mellett a könyvtár állományát is ismerniük kell. A tervezett kérdések között ugyan nem szerepelt, de többen felvetették a képzés elégtelen voltát és azt, hogy a kérdéskör nem kap megfelelő figyelmet.

Úgy látták, hogy sokat számít a kollégák segítése, különösen azoké, akik példaképek, mentornak tekinthetők. A könyvtárosok oktatói szerepével foglalkozó orientációs és mentorálási programok ugyanis még nem jellemzőek a felsőoktatási könyvtárakra. Fontosnak tartanak, hogy a hallgatók teljességgel megismerjék a felsőoktatási könyvtárosok feladatkeretét.

(Koltay Tibor)

Lásd még 153

tanulási ciklus. A németek a technikai mindentudást részesítik előnyben, majd egy magasabb szintű, többféle részterületet lefedő tanulás következik. A bolognai folyamat mindenkit arra ösztönöz, hogy újból végiggondolja, milyen irányba kell a további lépéseket megtenni, milyen irányba kell fejleszteni. Maradjon-e a könyvtári, könyvtártani és a technikai ismeret a legfontosabb? Inkább elméleti vagy inkább gyakorlati képzés legyen-e? Merre felé kell specializálódni, legyen-e távoktatás stb.?

A bolognai folyamat 2010-ig kifejlesztendő egyik végcélja, hogy megerősítse és megkönynyítse a már több mint húsz éve létező hallgatói mobilitást nem csak az utazások, hanem a külföldi egyetemen nyert kreditek elfogadásával is (European Credit Transfer System). E hallgatók ezzel egy európai közös rendszerbe kerülnek közös normákkal, ám az egyes képzések sajátossága mégis megmaradhat. Mindebben nagy szerepet játszik az 1987-ben újtárra indított ERASMUS hallgatói és oktatói mobilitás program, amelynek áldásaiból napjainkig több mint másfél millió európai hallgató részesült. A hallgatók a saját egyetemükre beiratkozva kérhetik egy vagy két teljes szemeszter végzését külföldi társintézményben, miután az ECTS-nek köszönhetően külföldön megszerzett kreditjeik visszatérésük után automatikusan elfogadásra kerülnek. Ugyane keretek között ma már az Erasmus Mundus néven ismert kiszélesített programmal master (MA) képzések, sőt távoktatási MA-k is léteznek. Ennek ismert példája a párizsi egyetem, amely testvérintézményeivel, az oslói és a tallinni egyetemmel így dolgozik együtt. E képzés nehézségét az adhatja, hogy a társintézményben hasonló, párhuzamos vagy kiegészítő képzésnek kell folynia. Ennek hiányában az átjárhatóság megoldhatatlan.

A 2007-2013-as időszakra vonatkozóan a meglévő programokat „Az élethosszig tartó tanulás és képzés” elnevezésű keretbe foglalták. Az intézményeknek a közös munkákhoz az 1991

óta létező EUCLID, a könyvtár- és információ-tudomány tanításának és kutatásának európai egyesülete (<http://euclid.hio.no>) ad segítséget. Jelenleg mintegy harminc ország képviselheti magát itt. Közös projekteken (<http://www.db.dk/LIS-EU/project.asp>) dolgoznak, közösen publikálnak: kidolgozták a szakma kulcskompetenciáit, virtuális fórumon beszélnek meg a szükséges dolgokat, a fontos szakirodalomból online publikálást készítenek elő és végeznek. 2007 szeptemberében az EBLIDA-val (<http://www.eblida.org>) együtt szervezték meg a könyvtárosképzés nagy nemzetközi lisszaboni kongresszusát. Az ADBS, a francia könyvtárosok, informatikusok, dokumentátorok szakmai egyesülete szintén kapcsolódik munkájukhoz elsősorban az ISO 17024-es, európai kompetenciák szabvány kidolgozásával.

Az EUCLID együttműködési törekvéseinek legismertebb példája az évente ismétlődő BOBCATSS-konferencia (<http://www.bobcatss2008.org>), amely nemcsak azt teszi lehetővé a hallgatóknak, hogy megszervezésével megismerjék és végigjárják egy nemzetközi konferencia szervezésének különféle lépcsőfokait, hanem azt is, hogy csupán csak szemlélődő résztvevőként megismerkedjenek más országok, más intézményből jövő hallgatók, előadók szemléletmódjával. E sokszínűség látán elmondható, hogy az európai képzés inkább egy mindenkit egyaránt befogadó, önazonosságát meghagyó spanyol fogadóhoz, és nem a megközelíthetetlen, magának maradó spanyol várkastélyhoz hasonlítható.

(Pajor Enikő)

A könyvtárosképzés fejlődése Oroszországban

*Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés;
Könyvtárosképző intézmény; Tanterv, óraterv*

Oroszországban a könyvtárosképzés 1913-ban kezdődött. A szerényebb tanfolyamokat könyvészeti-könyvtárosi karok alapítása követte, majd megjelentek a könyvtárosi felsőfokú tanintézetek, amelyek 1964-ben kulturális intézetekké alakultak. Ezekben az intézetekben a népművelési karral szemben a könyvtári kar számított szellemi vezetőnek. Az 1960-70-es években a könyvtári karokon komoly elméleti és történeti kutatások folytak, tankönyveket adtak ki, számos doktori disszertációt védtek meg, tudományos-pedagógiai iskolák alakultak. Amikor az 1980-as években a kultúrakutatás elismert tudományág lett, az elméleti szakemberek tapasztalati célokra elegendőnek találták a kulturális intézeteket, és a könyvtári karok háttérbe szorultak. (A kultúra divatosabb szó lett, mint a könyv/könyvtár.)

A jövő alakulását az utolsó 25 év vizsgálata alapján lehet előrejelezni. Az elemzett tendenciák: az 1980-es évek második felének leírása, helyzet a 2000-es években a 2003. évi képzési szabvány alapján, és 2007-ben. Az 1980-as években 16 könyvtári kar és 40 könyvtári technikum működött, évente mintegy húszezren kaptak könyvtárosi diplomát. Főleg a nappali hallgatók voltak elégedetlenek a tanultakkal, miközben az oktatók emberfeletti munkát végeztek, és sikerült megőrizniük az orosz értelmiségi hagyományokat.

A 2003. évi szabványban négy szakképesítés szerepel: menedzser, könyvtári információs rendszerek szervezője-üzemeltetője, elemző-előadó, könyvtáros-bibliográfus. A felsőfokú könyvtárosképzés jellemzői voltak: megfele-

lés az országos képzési politikának és didaktikai követelményeknek; a könyvtári pedagógia csúcspontja a könyvtárostanárr szakképesítés; a könyvtárosképzés radikális informatizálása; a hagyományosan humán tartalom kiszorítása. 2007-ben 17 felsőfokú állami kulturális és művészeti oktatási intézet működött. Szervezetüket maguk alakíthatták: van, ahol megmaradt a könyvtári kar, van, ahol könyvtári-információs kar vagy információs-könyvtári kar néven működik több tanszékkal, van, ahol a könyvtári-bibliográfiai tanszéket a dokumentális kommunikációs technológiák és az automatikus információfeldolgozás tanszék váltotta fel.

Egy 2007 májusában tartott nemzetközi szimpóziumon a kulturális intézmények rektorai különböző álláspontokat képviseltek az általuk irányított intézmény küldetéséről. Pedagógiai koncepcióik: humanista maximalizmus („mindenki tanulhasson, aki akar”), piaci pragmatizmus, technokrata felkészítés, a társadalom és az állam szolgálata, képzés magas színvonalon.

A fentieket összefoglalva a könyvtárosképzésben a következő tendenciákat lehet megfogalmazni: az oktatási folyamat mentesítése az ideológiáktól; informatizálás; a humán könyvtárosi-bibliográfiai szakértelem és a könyv kultusz háttérbe szorítása; szakmai félrevezetés (a végzett hallgatók nem a könyvtári gyakorlat felé irányítottak – a könyvtárak nem érdekeltek a képzési rendszerben); a tudomány eltávolodása a könyvtárártól; technokrata szemlélet a felsőfokú képzésben, az általános műveltség csökkenése; képtelenség a piacgazdaságba történő beilleszkedésre.

Ezeknek a tendenciáknak az előrevetítése a könyvtárosképzés halálos ítéletét jelenti. A megoldás E. R. Sukiasân szerint: meg kell szüntetni a felsőfokú nappali képzést. Helyette a leendő könyvtáros először dolgozzon 2-3 évet egy iskolai vagy gyermekkönyvtárban, utána a könyvtár támogassa tanulását levelező tagozaton – akár a mesterfokozatig. A könyvtárak és

az oktatási intézmények között a kapcsolatot – az USA gyakorlatához hasonlóan – az Oroszországi Könyvtári Egyesületnek kell szerveznie. A könyvtári műveltség újratermelődésének fő biztosítója, ha nemzedékről nemzedékre továbbél az önzetlenség, a tolerancia és a könyvek mélységesebb tisztelete.

(*Viszocsekné Péteri Éva*)

08/168

RO, Moon-ja: Bibliotheks- und Informationswissenschaft in Korea = Bibliotheksdienst. 42.Jg. 2008. 1.no. 21-36.p.

Könyvtár- és információtudományi képzés Koreában

Könyvtárosképzés -felsőfokú

A Koreai Köztársaságban (Dél-Korea) a két-fokozatú – bachelor és magister – egyetemi könyvtárosképzésnek nagy múltra visszatekintő tapasztalatai vannak, ugyanis a koreai háború befejezése után (1953) e téren is az amerikai rendszert vették át. Jelenleg az ország huszonöt egyetemén folyik magisterképzés könyvtár- és információtudomány szakon. Az oktatás itt nem az általános könyvtárosképzésre, hanem az információs szakemberek illetve az információtudományra specializálódott könyvtárosok képzésére irányul.

A bachelor stúdium sikeres befejezése jogosít a magister tanulmányok megkezdésére, de önmagában nem nyújt könyvtárosi besorolást. Ehhez még el kell végezni egy egyéves könyvtárosi tanfolyamot, amely szintén egyetemi keretek között folyik. A felsőbb, magisteri fokozat elnyeréséhez átlagosan harminc kreditpont a követelmény, ebből huszonnégynek könyvtártudományinak kell lennie a következő témakörökből: könyvtári menedzsment, információkereső rendszerek, katalogizálás és osztályozás, információtudomány. A magisterképzést a doktorandusz képzés követheti. Ez Koreában meglehetősen elterjedt,

jelenleg tizenhárom egyetemen folyik könyvtári és információtudományi doktorképzés.

A könyvtárosasszisztensek képzése egyrészt hat szakfőiskolán folyik, kétéves tanulmányi időben, másrészt az egyetemeken szervezett négyéves stúdium keretében. Az utóbbi az elterjedtebb. A főiskolai asszisztensképzés a közvetlenül hasznosítható gyakorlati ismeretekre összpontosított, az egyetemeken keretében folyó asszisztensképzés viszont elméletibb jellegű, valójában a bachelorképzés irányába mutat, de ráfejelés nélkül csak asszisztensi besorolásra jogosít. Az egyetemi képzés hatására a főiskolák is mindinkább feladják gyakorlati megközelítésüket.

A könyvtári dolgozók képzettségi besorolása rendkívül egyszerű: az asszisztensi státuszon kívül csak két könyvtárosi fokozat van. Az első tudományos szintet jelent, ide kerülnek a doktorált könyvtárosok, de elnyerhetik ezt a besorolást a magister szinten végzettek is, hat illetve kilenc éves könyvtári gyakorlat és a megfelelő továbbképzés sikeres elvégzése után. A második képzési fokozat a magister végzettségüké, de a bachelor fokozatúak is bejuthatnak ide az előírt tanfolyam elvégzése után, sőt az egyetemen négyéves asszisztensképzést végzők is kiegészítő tanfolyammal.

A jelenlegi kétszintes könyvtárosi besorolást a szakma differenciálatlannak tartja, olyan rendszert javasolnak, amely az informatikusai és könyvtárosi végzettségen túl más szakképzettséget is figyelembe vesz. Asszisztensi besorolást kapnak az ilyen végzettségűeken kívül azok is, akiknek az egyetemen mellékszakkjuk volt a könyvtártudomány.

A koreai könyvtárosok a szakképzési rendszerüket több ponton kritizálják, és több javaslatuk is van a képzés és a könyvtárak gyakorlati igényei közötti rés áthidalására. Például az oktatási intézmények által adott diplomán túl be kívánják vezetni a gyakorlatban szerzett ismeretekre épülő állami könyvtárosi vizsgát, s erre épül-

ne a szakmai besorolás (a francia gyakorlathoz hasonlóan). Továbbá az egyetemi és főiskolai szakok letétele után a hallgatóknak diplomájuk „igazolása” céljából egy kiegészítő gyakorlati programban kellene részt venniük, amelyet a Könyvtáros Egyesület és a Nemzeti Könyvtár szervezne.

A legsúlyosabb kifogás azonban a bachelor-master rendszer jelenlegi gyakorlatával szemben az, hogy csak az informatikai-könyvtárosi ismeretekre terjed ki, és más tudományterületek megismerését nem teszi lehetővé, jóllehet a szakkönyvtárak alapvető igénye és követelménye a kétirányú (könyvtári és más szakmai) ismeret. A jelenlegi rendszer elméletben ad ugyan lehetőséget egy másik szakterület hallgatására, a gyakorlat azonban ezt az elméleti lehetőséget teljesen kizárja. A kötelezően megszerzendő könyvtárosi és informatikai kreditpontokon túl a hallgatóknak nincs lehetőségük más szakterületen is egyetemi szintű tudást és kétszakos végzettséget szerezni. Így a bachelor-magister képzés jelenlegi rendszere nem felel meg a 21. század egyik legfontosabb követelményének.

(Katsányi Sándor)

08/169

BEHM-STEIDEL, Gudrun: Bachelor und Laufbahnbefähigung für den gehobenen Bibliotheksdienst an wissenschaftlichen Bibliotheken. Das Eine schließt das Andere nicht aus! = Bibliotheksdienst. 42.Jg. 2008. 3.no. 266-270.p.

Bachelor fokozat és „emelt szintű” könyvtárosi besorolás a tudományos könyvtárakban

Képesítés; Könyvtárosképzés -felsőfokú; Tanterv, óraterv

A bolognai rendszerre való áttérés egyik súlyos kérdése: milyen munkaterületekre fog képesíteni a bachelor fokozat megszerzése. A német könyvtárügyben is problematikussá vált, hogy a korábbi szakkönyvtári „emelt szintű könyvtáro-

si” besorolásnak, amelynek eddig a könyvtárosi diploma volt a feltétele, megfelel-e a bachelor végzettség?

A szerző a hannoveri szakfőiskola példája alapján a kérdésre igennel felel. Hannoverben 2001-ig hagyományos könyvtárosképzés folyt, amely könyvtárosi diplomát adott, 2002-2004 között információs menedzseri képzés történt nyolc szemeszterben, ugyancsak diplomás végzettséggel, 2005-től átálltak a bachelor képzésre hét szemeszterben. Ez utóbbi tartalmilag integrálja a könyvtáros-, a dokumentátor- és az információs-menedzser-képzés elemeit, tekintettel a mai szakmai gyakorlatra. A hallgatók tanulmányaik során három súlyponti irány közül választhatnak (nem kötelező jelleggel), s módjuk nyílik e területeken elmélyült ismereteket szerezni. Az egyik ilyen súlypont a tudományos könyvtár. (A másik az internetre épülő információs intézmények, a harmadik az AV- és interaktív médiák témaköre.)

A tudományos könyvtár súlypontot választók a következő tárgyakat hallgatják: tudományos könyvtárak 1-2, DV-rendszerek a könyvtárhálózatokban, formai feltárás 1-2, a digitális könyvtár, a nyilvános szolgálat jogszabályai. Ezen kívül a tudományos könyvtár súlypont hallgatói hathónapos gyakorlaton vesznek részt egy nagyobb tudományos könyvtárban, és e témakörből írják szakdolgozatukat. Mindezekkel együtt a tudományos könyvtári tematikából elérhető kreditpontok száma: 85. (A hét szemeszter alatt összesen 210 kreditpont kötelező, a szakirányultság tehát jelentős részt foglal el a képzés egészében.)

Mindezek alapján megállapítható, hogy a bachelor végzettség általában nem, de a szakirányú specializálódással együtt már megfelel a szakkönyvtárak „emelt szintű könyvtáros” követelményének, tehát a korábbi szakfőiskolai diplomával egyenlő rangú besorolást adhat.

(Katsányi Sándor)

08/170

LAMOUREUX, Mireille: Continuous training and the Association of Professionals of Information-Documentation (ADBS). A new positioning = Educ.Inf. 26.vol. 2008. 1.no. 21-32.p. Bibliogr.

Az ADBS, a francia könyvtáros egyesület továbbképzései. Új szakirányok

Egyesület -könyvtári -nemzeti; Továbbképzés

A szakemberek továbbképzése mindig is az ABDS legfontosabb tevékenységei közé tartozott. Mintegy száz különböző tanfolyam közül lehetett választani 2007-ben, amelyeket a legfrissebb kutatási eredmények, a szakma igényei és legutóbbi fejleményei alapján állítottak össze. A 2004-es továbbképzési törvény módosításainak köszönhetően egyéni tanfolyamokat szerveznek, és új képzési technikákat vezetnek be. 2006 óta a francia felnőttképzési egyetemmel (Conservatoire National des Arts et Métiers=CNAM) és a Dokumentációs Technikák Országos Intézetével (Institut national des techniques de la documentation=INTD) együttműködve távoktatásos tanfolyamokat is indítanak. A jövőben mindinkább személyre szólóvá kívánják alakítani a képzéseket, workshopok segítségével speciális egyéni problémákra fókuszálva. Fontos célkitűzés más szakmai egyesületekkel – mint például a Könyvtárostanárok Egyesületével – való szorosabb együttműködés, közös képzések kidolgozása. Az ABDS szakmai és regionális szervezetekre támaszkodik a szakma fejlődési irányainak elemzésében, hogy követni tudja a továbbképzések iránti igényeket. A képzések kialakításakor figyelembe kell venni a piac szerkezetét is. Jelenleg országos felmérés készül az egyetemi képzési programokról, amely nem-sokára látható lesz az ABDS honlapján.

(Autoref.)

08/171

PINTO, Maria – FERNÁNDEZ-RAMOS, Andrés [et al.]:

Measuring students' information literacy skills through abstracting. Case study from a library and information science perspective = Coll.Res.Lib. 69.vol. 2008. 2.no. 132-154.p. Bibliogr. jegyzetekben.

Könyvtár szakos egyetemisták információs jártasságának mérése a referálás vizsgálatával. Esettanulmány

Esettanulmány [forma]; Felmérés; Könyvtárosképzés -felsőfokú; Referátum

A készségekre és képességekre épülő új oktatási modellek fokozatosan felváltják a tanári instrukciókon és a passzív tanuláson, memorizáláson alapuló régi rendszereket. Az új kompetenciák aktív tanulást és jobb teljesítményt tesznek lehetővé a hallgatók számára. A szerzők a tömörítés (referátum-készítés) képességét vizsgálták, hogy felmérjék az információelemzés és a szintetizálás alapvető szerepét a tanulási folyamatban, valamint ezek kapcsolatát a referálás folyamatával. Az akciókutatás módszerét felhasználva elemezték az elsőéves és végző hallgatók referálási képességét a Granadai Egyetem (Spanyolország) Könyvtártudományi tanszékén. Az információs jártasság követelményeit figyelembe véve vizsgálták a diákok elemző és szintetizáló képességét a referátum-készítés különböző fázisaiban. Hasonlóságok és különbségek is tetten érhetők a két csoportban, amelyek a tanult tárgyak és a kompetencia- illetve készségszintek közötti kapcsolatból adódnak. Az eredmények tükrében a szerzők javaslatokat és ajánlásokat fogalmaztak meg a hallgatók készségszintjének javítására.

(Autoref.)

Lásd még 164, 198

Egyesületek

Lásd 158, 170